

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสตูล

Problems and Obstacles in Accounting Practices of Community Enterprises in Satun Province

บงกช แก้วคีรี¹, วสันต์ กาญจนมุกดา^{2*}

Bongkot Kaewkiri¹ and Wasan Kanchanamukda^{2*}

*Corresponding author, e-mail: wasan@tsu.ac.th

Received 03/02/2025

Revised 22/02/2025

Accepted 04/03/2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดสตูล และเพื่อเปรียบเทียบกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ทำบัญชี กลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้ทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร จำนวน 226 แห่ง โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ใช้สถิติใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติ t-test และค่าสถิติ F-test โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ประกอบด้วย ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการนำข้อมูลทางการบัญชีไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินงาน และด้านเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงาน 2. การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีอายุแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีด้านความร่วมมือและสนับสนุน และด้านเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีโดยรวมและรายด้าน เฉพาะด้านความร่วมมือและสนับสนุน และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศแตกต่างกัน 3. การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีเพศ สาขาผู้ทำบัญชี ประสบการณ์ และการฝึกอบรมแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน จากผลการศึกษาควรมีการพัฒนาแม่แบบ (Template) บัญชีบน Excel ที่ออกแบบมาเฉพาะสำหรับวิสาหกิจชุมชน พร้อมสูตรคำนวณอัตโนมัติและระบบตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อลดความซับซ้อนในการทำงานและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชี นอกจากนี้ ควรมีการพัฒนาโปรแกรมบัญชีสำเร็จรูปที่เหมาะสมกับวิสาหกิจชุมชน โดยเน้นความเรียบง่ายในการใช้งานและความสามารถในการทำงานแบบออฟไลน์ รวมถึงจัดทำหลักสูตรอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดทำรายงานเงินสตรับ-จ่าย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนให้มีความถูกต้องและเป็นมาตรฐานมากขึ้น

¹ เจ้าหน้าที่บริหารงาน, คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ

Administrative Officer, Faculty of Economics and Business Administration, Thaksin University

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจมหาวิทยาลัยทักษิณ

Assistant Professor Dr., Faculty of Economics and Business Administration, Thaksin University

คำสำคัญ : การจัดทำบัญชี วิสาหกิจชุมชน บัญชีวิสาหกิจชุมชน สภาพปัญหาและอุปสรรค

Abstract

This research aims to study the problems and obstacles in accounting for community enterprises in Satun Province and to compare them with general information about accountants. The sample group consisted of accountants from community enterprises registered with the Department of Agricultural Promotion, totaling 226 entities. Simple random sampling was employed, using statistical methods such as frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, t-test, and F-test, with a statistical significance level of 0.05. The research findings revealed that 1. The issues and obstacles in accounting for community enterprises, which had a high average level, included in terms of information technology, the utilization of accounting data for operational benefits, and the tools used in operations. 2. Comparison of personal factors of different ages have different opinions on the issues and obstacles in accounting regarding cooperation and support, as well as the tools used in operations. As for personal factors with different educational qualifications, opinions on the overall and specific issues and obstacles in accounting, particularly in the areas of cooperation and support, and information technology, differ. 3. The comparison of personal factors such as gender, accounting branch, experience, and training shows no difference in opinions regarding the overall and specific issues and obstacles in accounting. Based on the study results, there should be the development of an Excel accounting template specifically designed for community enterprises, complete with automatic calculation formulas and a verification system to reduce work complexity and enhance accounting efficiency. Additionally, there should be the development of a ready-made accounting program suitable for community enterprises, focusing on user-friendliness and offline functionality. Furthermore, practical training courses on cash receipt and payment reporting should be organized to improve the accuracy and standardization of community enterprise accounting.

Keywords: *Accounting, Community Enterprise, Community Enterprise Accounting, Problems and Obstacles*

บทนำ

วิสาหกิจชุมชน ซึ่งมักเรียกว่าวิสาหกิจเพื่อสังคมหรือธุรกิจชุมชน มีบทบาทสำคัญในพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจท้องถิ่น วิสาหกิจเหล่านี้ให้ความสำคัญกับความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชนมากกว่าการเพิ่มกำไรสูงสุด และนำกำไรที่เหลือกลับมาลงทุนใหม่ในชุมชน ความมุ่งมั่นที่มุ่งเน้นทั้งความยั่งยืนทางการเงินและผลกระทบทางสังคมนี้ จำเป็นต้องใช้วิธีการบัญชีที่ไม่เหมือนใครซึ่งนอกเหนือไปจากการจัดการทางการเงินแบบดั้งเดิม วิสาหกิจชุมชนมีลักษณะเฉพาะตัวด้วยพันธกิจในการสร้างคุณค่าทางสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจให้กับชุมชนที่พวกเขาให้บริการ ไม่เหมือนกับธุรกิจทั่วไป วิสาหกิจชุมชนจะนำกำไรที่ได้กลับไปสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่นและแก้ไขปัญหาทางสังคม วิสาหกิจเหล่านี้ดำเนินงานในหลายภาคส่วน รวมถึงการค้าปลีก พลังงานหมุนเวียน และบริการชุมชน โดยปรับกิจกรรมของตนเพื่อตอบสนองความต้องการเฉพาะของท้องถิ่น (Chandra & Shang, 2021) วิสาหกิจชุมชนกลายเป็นพลังแห่งการเปลี่ยนแปลงในประเทศไทย โดยมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นและเสริมศักยภาพชุมชน ทุกวิสาหกิจชุมชนไม่ว่าจะมีขนาด ประเภท หรือสถานที่ตั้งที่แตกต่างกัน จำเป็นต้องมีการจัดการที่ดีซึ่งการจัดการที่ดีเป็นจุดเริ่มต้นของการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนเพื่อตอบสนองต่อความสำเร็จและยั่งยืนแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนและเป็นแนวทางที่สร้างเศรษฐกิจ สังคมและชุมชนให้มีความยั่งยืน เพราะเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนรู้จักใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ทำให้คนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองในระยะยาวได้อย่างมั่นคง

การบัญชีวิสาหกิจชุมชนเป็นกระบวนการที่สำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในท้องถิ่น วิสาหกิจชุมชนเป็นองค์กรที่มีวัตถุประสงค์ในการเสริมสร้างศักยภาพทางเศรษฐกิจของสมาชิกในชุมชน โดยเน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด การจัดทำบัญชีที่เหมาะสมสำหรับวิสาหกิจชุมชนจะช่วยให้การบริหารจัดการทรัพยากรมีประสิทธิภาพและโปร่งใส ทำให้เกิดความเชื่อมั่นและการสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและเอกชน นอกจากนี้การบัญชียังเป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือให้กับวิสาหกิจชุมชนในการเข้าถึงแหล่งทุนและการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน อีกทั้งการบันทึกบัญชียังเป็นการจดบันทึกรายการต่างๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ไม่ว่าจะเป็นรายการที่เกี่ยวข้องกับรายได้ หรือรายค่าใช้จ่ายประจำวัน มีการแยกเป็นหมวดหมู่และสรุปเป็นรายงานทางการเงิน ที่ทำให้ทราบถึงสถานะการเงิน รวมทั้งผลการดำเนินงานในรอบบัญชีที่ผ่านมา การบันทึกบัญชีจึงมีความจำเป็น ประโยชน์ของการทำบัญชียังช่วยให้เจ้าของกิจการสามารถควบคุมรักษาสินทรัพย์ของกิจการได้ ทำให้ทราบผลการดำเนินงานของกิจการว่า กิจการมีกำไรหรือขาดทุนเป็นจำนวนเท่าใด ช่วยให้ทราบฐานะการเงินของกิจการว่ามีสินทรัพย์ หนี้สินและทุน ซึ่งเป็นส่วนของเจ้าของกิจการเป็นจำนวนเท่าใด (Haupt & Padayachee, 2016) การบัญชีในวิสาหกิจชุมชนไม่ใช่แค่การเก็บบันทึกทางการเงินเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการวัดและรายงานผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของกิจกรรมของวิสาหกิจด้วย ขอบเขตที่กว้างขวางนี้ต้องการกรอบการบัญชีที่สามารถสื่อสารทั้งประสิทธิภาพทางการเงินและคุณค่าที่สร้างขึ้นสำหรับชุมชน

ในพื้นที่จังหวัดสตูลมีวิสาหกิจชุมชนที่หลากหลาย ทั้งด้านเกษตรกรรม หัตถกรรม และการท่องเที่ยวชุมชน มีจำนวนวิสาหกิจชุมชนได้รับการจดทะเบียนกับกรมส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร จำนวน 518 แห่ง ได้รับการประเมินเป็นวิสาหกิจชุมชนระดับดี 225 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 48.91 ระดับปานกลาง 231 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 50.22 และระดับปรับปรุง 4 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 0.87 จากจำนวนที่ได้มีประเมินศักยภาพจำนวน 460 แห่ง ทั้งนี้วิสาหกิจชุมชนจังหวัดสตูลมีผลการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนในภาพรวม ที่อยู่ในระดับปานกลาง ถึงปรับปรุงที่เกินกว่าร้อยละ 50 จากจำนวนวิสาหกิจ ชุมชนที่เข้ารับการประเมิน จากงานวิจัยที่ผ่านมาที่เกี่ยวข้อง การจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนมักพบปัญหาหลายประการในการจัดทำบัญชี เนื่องจากขาดความรู้ ความเข้าใจ การฝึกอบรมที่เหมาะสม และการจัดหางบการเงิน เช่น ไม่ได้มีการบันทึกบัญชีและจัดเก็บเอกสารต่าง ๆ เช่น ใบเสร็จรับเงิน ใบสำคัญจ่าย เป็นต้นอย่างสม่ำเสมอ ทำให้ไม่ทราบผลการดำเนินงานที่ผ่านมาว่า มีค่าใช้จ่ายอะไรบ้าง และชุมชนมีปัญหาในการจัดทำบัญชี ขาดความรู้ความเข้าใจวิธีการจัดทำบัญชี (Thanyaphaisan, 2024) วิสาหกิจชุมชนจำนวนมากไม่เก็บรักษาข้อมูลบัญชีอย่างครบถ้วน เนื่องจากขาดความรู้และทักษะในการบันทึกบัญชี (Madurapperuma et al., 2016) วิสาหกิจชุมชนจำเป็นต้องมีการฝึกอบรมและการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มความรู้และทักษะในการจัดทำบัญชี (Dinka, 2019) วิสาหกิจชุมชนมักไม่ใช้ข้อมูลทางบัญชีในการวัดผลการดำเนินงานทางการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ (Oynaka, 2019) วิสาหกิจขนาดเล็กมักขาดการใช้ระบบบัญชีที่เหมาะสม ซึ่งส่งผลให้การจัดทำบัญชีไม่เป็นระบบ (Srinivasarao et al., 2020). วิสาหกิจขนาดเล็กมักขาดการใช้ระบบบัญชีที่เหมาะสม ซึ่งส่งผลให้การจัดทำบัญชีไม่เป็นระบบ (Perez et al., 2022) วิสาหกิจส่วนใหญ่ไม่มีระบบบัญชีตามหลักการบัญชีที่เป็นระบบ รวมถึงขาดบุคลากรที่มีความรู้ด้านบัญชี รายการส่วนใหญ่บันทึกด้วยมือ มีความล่าช้าในการบันทึกทางบัญชี (Khaokhajorn & Kanchanamukda, 2024) แม้ว่าจะมีการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในหลายพื้นที่ แต่ยังคงขาดการศึกษาเชิงลึกในบริบทของจังหวัดสตูล ซึ่งมีลักษณะเฉพาะทั้งในด้านวัฒนธรรมและทรัพยากรท้องถิ่น รวมถึงการเผชิญกับปัญหาหลายประการในการจัดทำบัญชี รวมถึงการขาดความรู้และทักษะ การจัดทำบัญชีที่ไม่สม่ำเสมอ การขาดการฝึกอบรมและการสนับสนุน และ การใช้ข้อมูลทางบัญชีไม่เต็มประสิทธิภาพ ทั้ง ๆ ที่วิสาหกิจชุมชนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น การศึกษานี้จึงมุ่งศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสตูล เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแนวทางสนับสนุนการจัดทำบัญชีที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสำหรับวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนจังหวัดสตูล
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนจังหวัดสตูล

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดสตูล ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย และได้พิจารณาเลือกแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการทำวิจัย ประกอบด้วยแนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ได้ให้ความหมายของ "วิสาหกิจชุมชน"

(Small and Micro Community Enterprise-SMCE) ว่าเป็นการประกอบการขนาดเล็กและขนาดจิ๋วที่มุ่งเน้นการจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อการพึ่งพาตนเองและความพอเพียงของครอบครัวและชุมชน ทุนในที่นี้ไม่จำกัดเพียงเงินเท่านั้น แต่ยังรวมถึงทรัพยากร ผลผลิต ความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และทุนทางสังคม ทั้งนี้วิสาหกิจชุมชนมีเป้าหมายเพื่อสร้างรายได้และความเข้มแข็งให้ชุมชนในระยะยาว Department of Agricultural Extension (2019) และ Cooperative Auditing Department (2023) ต่างระบุในทำนองเดียวกันว่า วิสาหกิจชุมชนหมายถึงกิจการของชุมชนที่ดำเนินงานโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันทางวิถีชีวิตร่วมกัน ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของนิติบุคคลหรือไม่ก็ตาม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรายได้และพึ่งพาตนเองในครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน The Revenue Department (2019) ให้ความหมายคล้ายคลึงกัน โดยชี้ว่ากิจการของวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือกิจการอื่น ๆ ที่มีเป้าหมายเพื่อสร้างรายได้และสนับสนุนการพึ่งพาตนเองของชุมชน จะเห็นได้ว่าวิสาหกิจชุมชน คือรูปแบบการประกอบการที่มุ่งเน้นการจัดการ "ทุนของชุมชน" อย่างสร้างสรรค์ โดย "ทุนของชุมชน" ครอบคลุมทั้งทรัพยากร ผลผลิต ความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และทุนทางสังคม โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนให้แก่ชุมชนในมิติทั้งเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญสำหรับความมั่นคงของเศรษฐกิจในระดับประเทศ

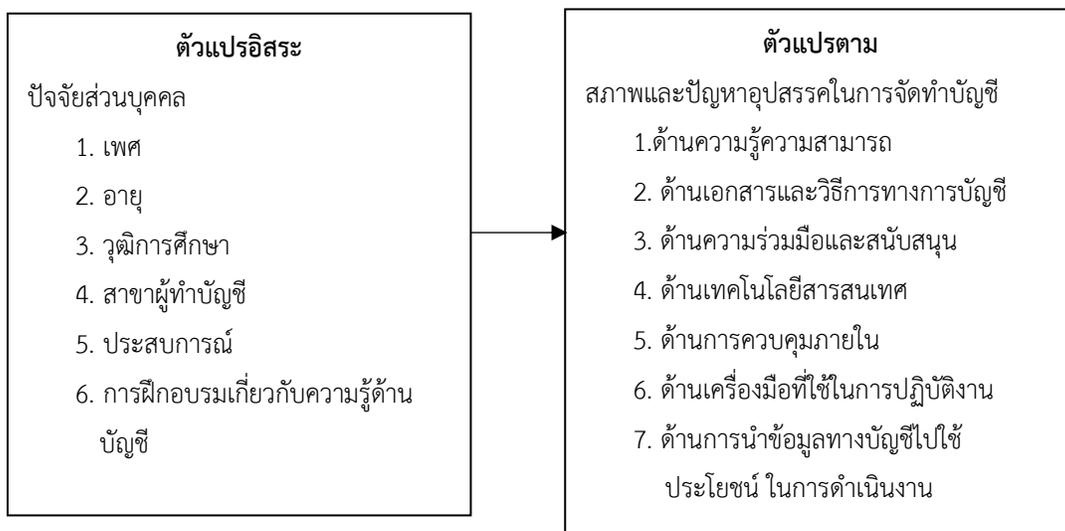
แนวคิดเกี่ยวกับบัญชีวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้วิสาหกิจชุมชน มีระบบการจัดการข้อมูลทางการเงินการบัญชี และมีแนวทางในการจัดบันทึกข้อมูลทางการเงินเป็นไปในแนวทางเดียวกัน กรมตรวจบัญชีสหกรณ์จึงได้จัดทำคู่มือบัญชีของวิสาหกิจชุมชนขึ้น (Cooperative Auditing Department, 2023) เป็นการจัดทำบัญชีอย่างง่าย และเหมาะสมพอควร เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนเป็นเพียงชาวบ้านซึ่งอาจไม่มีความรู้ความเข้าใจทางด้านการจัดทำบัญชีเท่าที่ควรและสามารถนำแนวทางการบันทึกบัญชีตามที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์จัดทำไปใช้ประโยชน์ต่อวิสาหกิจชุมชนธุรกิจของตนได้ The Revenue Department (2019) ได้มีการจัดทำรายงานเงินสดรับ-จ่ายวิสาหกิจชุมชนที่ประกอบการในรูปของห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่มีใช่นิติบุคคล และมีได้เป็นผู้ประกอบการจดทะเบียนมูลค่าเพิ่ม ทั้งนี้ระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน จะมีการออกแบบเอกสารที่เกี่ยวข้องสำหรับใช้ประกอบและใช้อ้างอิงการบันทึกบัญชีระหว่างวันทำการ เช่น ใบเสร็จรับเงินต่าง ๆ เป็นต้นการบันทึกรายการในสมุดบัญชีแยกประเภทที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการปิดบัญชีในวันสิ้นงวด เพื่อใช้ข้อมูลประกอบการจัดทำงบแสดงฐานะการเงิน และงบกำไรขาดทุน และใช้เป็นรายงานแสดงฐานะการเงิน และแสดงผลประกอบการดำเนินงานสำหรับเสนอต่อสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนบุคคลภายนอก และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการใช้เป็นข้อมูลหลักฐานทางบัญชีประกอบการขออนุมัติเงินกู้ต่อสถาบันการเงินต่าง ๆ เมื่อต้องการเงินทุนในการขยายกิจการ หรือเพื่อเสริมสภาพคล่องในการดำเนินกิจการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (Akkasriworn & Pakanan, 2019)

งานวิจัยส่วนใหญ่พบว่าปัญหาอุปสรรคในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก (Thotham et al., 2023; Suthanthavibun, 2020) ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็นด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านความรู้ ความสามารถ ผู้จัดทำบัญชีส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชี โดยเฉพาะผู้จัดทำบัญชีที่ไม่ได้จบการศึกษาด้านบัญชีโดยตรง (Sudinpreeda, 2020; Junpitu et al., 2024) ด้านเอกสารและวิธีการทางบัญชีวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ไม่ได้มีการบันทึกบัญชีหรือการเงินอย่างครบถ้วน (Patkong et al., 2023) มีการจัดบันทึกบัญชีด้วยมือในสมุดเพียงเล่มเดียว (Junpitu et al., 2024) หรือใช้สมุดเงินสดรับ-จ่าย (Khakhajorn &

Kanchanamukda, 2024) และมักไม่ได้จัดเก็บเอกสารต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ (Thanyaphaisan, 2024) ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงาน วิสาหกิจชุมชนมักประสบปัญหาด้านอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินงาน (Phalaphon, Tiyawong, & Bunnak, 2021; Junpitu et al., 2024) ด้านความร่วมมือและการประสานงาน ความร่วมมือและการประสานงานเป็นหนึ่งในปัญหาที่พบในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชน (Phalaphon, Tiyawong, & Bunnak, 2021; Thotham et al., 2023) ซึ่งสมาชิกในชุมชนบางส่วนอาจไม่เห็นถึงความสำคัญหรือประโยชน์ในการจัดทำบัญชี (Thanyaphaisan, 2024)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา และวิจัยที่เกี่ยวข้องจากการศึกษา นำมาปรับปรุงได้กรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าปัจจัยส่วนบุคคล เช่น ระดับการศึกษา ประสบการณ์ด้านบัญชี มีผลต่อปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน โดยงานวิจัยหลายฉบับชี้ให้เห็นว่าผู้จัดทำบัญชีที่ไม่มีพื้นฐานด้านบัญชีมักประสบปัญหาด้านความเข้าใจหลักการบัญชี การบันทึกบัญชีซ้ำซ้อน และข้อผิดพลาดในการคำนวณต้นทุน (ขวัญชนก ท่านนิมิตกุลชัย, 2556; ไฮตา สุนดิปรีดา, 2563) ซึ่งกำหนดเป็นสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

ปัจจัยส่วนบุคคลต่างก็มีสภาพปัญหาและอุปสรรคการจัดทำบัญชี แตกต่างกัน

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดสตูล รูปแบบการวิจัยเป็นลักษณะเชิงปริมาณ (Quantity Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามรูปแบบการวิจัย ดังนี้

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้จัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสตูล ที่ได้จดทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร และได้รับเข้ารับการประเมินผลตามศักยภาพในภาพรวมทุกประเด็นจำนวน 518 แห่ง ข้อมูล ณ วันที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2567 (Department of Community Enterprise Promotion, 2023)

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสตูล ที่ได้จดทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร การกำหนดตัวอย่างโดยใช้หลักเกณฑ์ของทาโรยามาเน่ (Taro Yamane) ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 0.05 ซึ่งได้จำนวนตัวอย่างจำนวน 226 แห่ง โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแบบสอบถามที่ได้สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดการวิจัยและทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 ปัญหาอุปสรรคการจัดทำบัญชี และส่วนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

การวัดระดับความคิดเห็นปัญหาอุปสรรคการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนใช้เกณฑ์การประเมินคะแนนตามแบบของลิเคิลสเกล (Likert Scale)

ระดับความคิดเห็น	น้ำหนักคะแนน
มากที่สุด	5
มาก	4
ปานกลาง	3
น้อย	2
น้อยที่สุด	1

เกณฑ์การประเมินผลได้กำหนดเกณฑ์แปลผลโดยแบ่งช่วงคะแนนของระดับความคิดเห็น (Silpcharoen, 2020)

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
4.21 – 5.00 คะแนน	มีระดับของปัญหาอุปสรรคมากที่สุด
3.41 – 4.20 คะแนน	มีระดับของปัญหาอุปสรรคมาก
2.61 – 3.40 คะแนน	มีระดับของปัญหาอุปสรรคปานกลาง
1.81 – 2.60 คะแนน	มีระดับของปัญหาอุปสรรคน้อย
1.00 – 1.80 คะแนน	มีระดับของปัญหาอุปสรรคน้อยที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ผู้วิจัยพัฒนาปรับปรุงแบบสอบถามโดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญทางการบัญชีจำนวน 3 ท่านตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยมีเกณฑ์ คือค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 - 1.00 มีค่าความเที่ยงตรงใช้ได้ โดยได้ค่า IOC ของแบบสอบถามรายข้อทุกข้ออยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 แสดงว่าใช้ได้ แล้วนำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ตัวอย่าง เพื่อนำมาหาค่าความเที่ยงตรง (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) และได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.936 โดยค่าที่ยอมรับได้คือ 0.7 ขึ้นไป (Taber, 2018)

การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้มีการนำแบบสอบถามจัดเก็บด้วยตนเอง และเก็บข้อมูลด้วยกูเกิลฟอร์ม ใช้เวลาเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นเวลา 2 เดือน ในการจัดเก็บจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 226 แห่ง และได้รับแบบสอบถามครบตามจำนวน 226 ฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์เปรียบเทียบใช้สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ Independent Sample t-test เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการจัดทำบัญชีระหว่างกลุ่มที่มีเพศแตกต่างกัน และ One-way ANOVA (F-test)

ผลการวิจัย

ผู้จัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน จังหวัดสตูล ส่วนมากเป็นเพศหญิงจำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 77.4 มีอายุ 50-59 ปี จำนวน 159 คน คิดเป็นร้อยละ 70.4 มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษา / ปวช. จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 50.4 สำเร็จการศึกษาสาขาอื่น ๆ จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 49.1 มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปี จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 65.5 และไม่เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการความรู้ด้านบัญชี จำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 76.1

ตารางที่ 1 แสดงระดับปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดสตูล จำแนกเป็นรายด้าน และโดยรวม

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชี	\bar{x}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านความรู้ความสามารถของผู้จัดทำบัญชี	3.43	0.91	มาก
2. ด้านเอกสารและวิธีการทางการบัญชี	3.44	0.66	มาก
3. ด้านความร่วมมือและสนับสนุน	3.39	0.54	ปานกลาง
4. ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	3.89	0.77	มาก
5. ด้านการควบคุมภายใน	2.74	0.83	ปานกลาง
6. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงาน	3.61	0.73	มาก
7. ด้านการนำข้อมูลทางบัญชีไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินงาน	3.78	0.68	มาก
โดยรวม	3.47	0.48	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความคิดเห็นปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน จังหวัดสตูล โดยรวมและรายด้าน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{x}=3.47$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความร่วมมือและสนับสนุน และด้านการควบคุมภายใน มีค่าเฉลี่ยปานกลาง ส่วนด้านอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก โดยที่ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ยในระดับสูงสุด ($\bar{x}=3.89$) และด้านการควบคุมภายใน มีระดับค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.74$)

ผลการทดสอบสมมติฐาน

จากการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสตูล พบว่า

ปัจจัยส่วนบุคคลที่จำแนกตามเพศ, สาขาผู้ทำบัญชี, ประสบการณ์ และการฝึกอบรม ไม่มีผลต่อสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) แสดงให้เห็นว่าปัจจัยเหล่านี้ไม่ได้ส่งผลต่อระดับของปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน

ปัจจัยส่วนบุคคลที่จำแนกตามอายุ และวุฒิการศึกษา มีผลต่อสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq 0.05$) ในบางด้าน เช่น ปัจจัยอายุมีผลต่อ ด้านความร่วมมือและสนับสนุน และด้านเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ปัจจัยวุฒิการศึกษามีผลต่อ ด้านความร่วมมือและสนับสนุน และ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดสตูล

สภาพปัญหา อุปสรรคในการ จัดทำบัญชี	(1)		(2)		(3)		(4)		(5)		(6)	
	t	P	F	P	F	P	F	P	F	P	F	P
ด้านความรู้ ความสามารถของ ผู้จัดทำบัญชี	-0.74	0.46	0.36	0.83	1.78	0.17	1.13	0.35	1.74	0.16	0.54	0.66
ด้านเอกสารและ วิธีการทางการ บัญชี	-1.27	0.21	1.73	0.14	1.18	0.31	1.03	0.40	0.74	0.53	0.71	0.55
ด้านความร่วมมือ และสนับสนุน	-0.35	0.73	2.63	0.03*	5.35	0.00*	1.21	0.30	1.06	0.37	0.27	0.85
ด้านเทคโนโลยี สารสนเทศ	-0.82	0.41	1.48	0.21	6.28	0.00*	1.80	0.10	0.18	0.91	1.51	0.21
ด้านการควบคุม ภายใน	0.35	0.70	1.49	0.21	1.60	0.20	0.21	0.96	0.11	0.95	1.85	0.14
ด้านเครื่องมือที่ใช้ ในการปฏิบัติงาน	-0.38	0.70	2.61	0.03*	1.54	0.22	1.20	0.31	0.68	0.56	1.11	0.35
ด้านการนำข้อมูล ทางบัญชีไปใช้ ประโยชน์ในการ ดำเนินงาน	-0.88	0.38	2.10	0.08	0.96	0.39	1.20	0.31	1.15	0.33	1.83	0.14
โดยรวม	-1.09	0.28	2.40	0.05	3.57	0.03*	1.17	0.32	0.95	0.42	0.60	0.62

* $p \leq .05$, (1) เพศ (2) อายุ (3) วุฒิการศึกษา (4) สาขาผู้ทำบัญชี (5) ประสบการณ์ (6) การฝึกอบรม

จากตารางที่ 2 สภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดสตูล จำแนกตามเพศ ตามสาขาผู้ทำบัญชี ตามประสบการณ์ และการฝึกอบรม โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน จำแนกตามตัวแปรอายุ ด้านความร่วมมือและสนับสนุน และด้านเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงาน มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนภาพรวมและด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน จำแนกตามวุฒิการศึกษาผู้ทำบัญชี โดยภาพรวม ด้านความร่วมมือและสนับสนุน และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 แสดงผลการทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่ของสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดสตูล โดยจำแนกตามอายุ

อายุ	(\bar{x})	30-39 ปี	40-49 ปี	50-59 ปี	60 ปีขึ้นไป
ด้านความร่วมมือและสนับสนุน		3.40	3.41	3.41	3.35
20-29 ปี	2.20	-1.20*	-1.21*	-1.21*	-1.15*
30-39 ปี	3.40	-	-0.02	-0.01	0.05
40-49 ปี	3.41	-	-	0.00	0.06
50-59 ปี	3.41	-	-	-	0.06
ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงาน		2.00	3.02	2.74	2.61
20-29 ปี	2.25	-0.33	-1.20*	-1.30*	-1.35
30-39 ปี	2.00	-	-0.87	-0.97	-1.02
40-49 ปี	3.02	-	-	-0.10	-0.15
50-59 ปี	2.74	-	-	-	-0.05

*p < .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้จัดทำบัญชีที่มีอายุต่างกัน มีสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชี ด้านความร่วมมือและสนับสนุนแตกต่างกัน โดยผู้จัดทำบัญชีที่มีอายุ 20-29 ปี มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับผู้จัดทำบัญชีที่มีอายุ 30-39 ปี, 40-49 ปี, 50-59 ปี และ 60 ปีขึ้นไป ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ผู้จัดทำบัญชีที่มีอายุ 20-29 ปี มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับผู้จัดทำบัญชีที่มีอายุ 40-49 ปี และ 50-59 ปี ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 แสดงผลการทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่ของสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน จังหวัดสตูล จำแนกตามตัวแปรวุฒิการศึกษาผู้ทำบัญชี

วุฒิการศึกษาผู้ทำบัญชี	(\bar{x})	ปวส./ปวท./อนุปริญญา	ปริญญาตรี
ด้านความร่วมมือและสนับสนุน		3.25	3.51
มัธยมศึกษา / ปวช	3.28	0.03	-0.23
ปวส./ปวท./อนุปริญญา	3.25	-	-0.26
ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ		2.62	3.96
มัธยมศึกษา / ปวช	3.85	1.23	-0.11
ปวส./ปวท./อนุปริญญา	2.62	-	-1.34*

* $p < .05$

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้จัดทำบัญชีที่มีวุฒิการศึกษาผู้ทำบัญชีต่างกัน มีสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชี ด้านความร่วมมือและสนับสนุน ทุกคู่ไม่แตกต่างกัน ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้จัดทำบัญชีที่มีวุฒิการศึกษาผู้ทำบัญชีระดับ ปวส./ปวท./อนุปริญญา มีความแตกต่างกันอย่างนัยสำคัญทางสถิติ กับผู้จัดทำบัญชีที่มีวุฒิการศึกษาผู้ทำบัญชีระดับ ปริญญาตรี ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน

จากการศึกษา พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดสตูล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.47$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 3.89$) และด้านการควบคุมภายใน อยู่ในระดับปานกลาง อันตบ้น้อยสุด ($\bar{x} = 2.74$)

สำหรับในด้านความรู้ความสามารถของผู้จัดทำบัญชี พบว่า การขาดการรับรู้แนวทางการจัดทำรายงานเงินสดรับ-เงินสดจ่าย ตามแนวทางของตามประกาศอธิบดีกรมสรรพากร พ.ศ. 2549 ระบบการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชน มีความซับซ้อนยุ่งยาก การได้รับการอบรมการจัดทำบัญชี อย่างไม่ต่อเนื่อง ปัญหาความรู้ความเข้าใจในกระบวนการของการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน มีปัญหาและอุปสรรคระดับมาก การที่ผู้จัดทำบัญชีขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดทำบัญชีและแนวทางการจัดทำรายงานเงินสดรับ-จ่าย สะท้อนให้เห็นถึงความไม่พร้อมของบุคลากรในการปฏิบัติงานด้านบัญชี ประกอบกับระบบบัญชีที่มีความซับซ้อนและการขาดการอบรมอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การจัดทำบัญชีไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ส่งผลให้รายงานทางการเงินขาดความถูกต้อง น่าเชื่อถือ และไม่สามารถนำไปใช้ในการวางแผนการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งอาจนำไปสู่การไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีผลต่อการขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐและการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ทั้งนี้ควรจัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการอย่างสม่ำเสมอ และพัฒนาคู่มือการจัดทำบัญชีที่เข้าใจง่าย สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Sudinpreeda (2020) ที่พบว่าผู้จัดทำบัญชีส่วนใหญ่ไม่ได้จบการศึกษาในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการบัญชีโดยตรง และมีความเห็นว่าการจัดทำบัญชีมีความยุ่งยากซับซ้อน

ด้านเอกสารและวิธีการทางการบัญชี พบว่า เอกสารที่ใช้ในการบันทึกบัญชี มีปริมาณมาก ขาดการบันทึกข้อมูลได้ถูกต้อง ครบถ้วน สอดคล้องกับความเป็นจริง ขั้นตอนในการอนุมัติเบิกจ่ายมีความซับซ้อน มีปัญหาและอุปสรรคระดับมาก ทั้งนี้ปริมาณเอกสารที่มากและขั้นตอนการอนุมัติที่ซับซ้อน ทำให้เกิดความยุ่งยากในการบันทึกข้อมูลให้ถูกต้องครบถ้วน ทำให้เกิดความเสี่ยงในการสูญหายของเอกสารสำคัญทางการเงิน การตรวจสอบย้อนหลังทำได้ยาก และเกิดข้อผิดพลาดในการบันทึกรายการที่อาจไม่สามารถตรวจพบได้ในเวลาอันเหมาะสม ซึ่งส่งผลกระทบต่อความถูกต้องของข้อมูลทางการเงินและการบริหารจัดการทรัพยากรของวิสาหกิจชุมชน อาจจะต้องมีการปรับปรุงระบบการจัดเก็บเอกสารให้เป็นระเบียบ ลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น และอาจนำระบบดิจิทัลมาช่วยในการจัดการเอกสาร สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Junpitu et al. (2024) ที่พบว่าวิสาหกิจชุมชนมีการจัดบันทึกบัญชีด้วยมือในสมุดเพียงเล่มเดียว และมีเพียงใบเสร็จรับเงินเป็นเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี รวมถึงสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Thanyaphaisan et al. (2024) ที่พบว่าชุมชนไม่ได้มีการบันทึกบัญชีและจัดเก็บเอกสารต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ

ด้านความร่วมมือและสนับสนุน พบว่า การไม่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการส่งเอกสารเกี่ยวกับการจัดทำบัญชี มีปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับมาก การขาดความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐในการสนับสนุนด้านเอกสารการจัดทำบัญชี แสดงให้เห็นถึงช่องว่างในการประสานงานระหว่างหน่วยงาน ส่งผลให้ขาดมาตรฐานและแนวปฏิบัติที่ถูกต้อง รวมทั้งไม่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ใหม่ๆ ในการพัฒนาระบบบัญชี นอกจากนี้ ยังทำให้เกิดความล่าช้าในการเข้าถึงข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติตามข้อกำหนดทางกฎหมาย ทั้งนี้ควรส่งเสริมให้มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวิสาหกิจชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ พร้อมกำหนดผู้ประสานงานหลักที่ชัดเจน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Phalaphon, Tiya Wong, and Bunnak (2021) ที่พบว่าปัญหาการบัญชีโดยรวมและความสัมพันธ์กับโปรแกรมบัญชีในวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสระแก้วนั้นอยู่ในระดับที่ต่ำ ปัญหาการบัญชีข้อแรกคืออุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินงาน ประการที่สองคือความร่วมมือและการประสานงาน และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Dinka (2019) พบว่าวิสาหกิจชุมชนจำเป็นต้องมีการฝึกอบรมและการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มความรู้และทักษะในการจัดทำบัญชี

ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า การขาดความรู้และความสามารถในการใช้โปรแกรมเกี่ยวกับตารางคำนวณ เช่น Ms. Excel รวมถึงขาดความรู้และความสามารถในการใช้อุปกรณ์ และเครื่องใช้สำนักงาน คอมพิวเตอร์ มีปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับมาก การขาดทักษะในการใช้โปรแกรมพื้นฐานและอุปกรณ์สำนักงาน เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาระบบบัญชี ทำให้วิสาหกิจชุมชนไม่สามารถปรับตัวเข้าสู่ยุคดิจิทัลได้อย่างทันท่วงที ส่งผลให้เกิดความเสียเปรียบทางการแข่งขันในตลาด การจัดทำบัญชีด้วยมือยังเพิ่มความเสี่ยงในการเกิดข้อผิดพลาดและใช้เวลานาน ควรส่งเสริมให้มีการจัดอบรมการใช้งานคอมพิวเตอร์และโปรแกรมพื้นฐาน พร้อมจัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็นและเหมาะสมกับการใช้งาน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Srinivasarao et al. (2020) ที่พบว่าวิสาหกิจขนาดเล็กมักขาดการใช้ระบบบัญชีที่เหมาะสม ส่งผลให้การจัดทำบัญชีไม่เป็นระบบ

ด้านการควบคุมภายใน พบว่า การไม่มีการแยกหน้าที่ขั้นตอนการตรวจสอบ การอนุมัติ และการบันทึกบัญชี รวมถึงไม่มีการแยกหน้าที่ด้านการเงิน และด้านบันทึกบัญชีมีปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับปานกลาง การไม่มีการแบ่งแยกหน้าที่อย่างชัดเจนในการปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี ทำให้เกิดความเสี่ยงด้านความโปร่งใสในการบริหารจัดการเงิน ซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างสมาชิกและความไม่ไว้วางใจในการบริหารจัดการของ

ผู้นำวิสาหกิจชุมชน นอกจากนี้ ยังเพิ่มโอกาสในการเกิดการทุจริตหรือการใช้ทรัพยากรอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดความเสียหายทางการเงินและทำลายความน่าเชื่อถือของวิสาหกิจชุมชนในระยะยาว ทั้งนี้ควรจัดทำโครงสร้างองค์กรและคำบรรยายลักษณะงานที่ชัดเจน พร้อมกำหนดระบบการตรวจสอบภายในที่มีประสิทธิภาพ สนับสนุนให้มีกลไกการตรวจสอบแบบมีส่วนร่วม (Participatory Auditing) โดยให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชน หมุนเวียนกันทำหน้าที่ตรวจสอบระบบบัญชีและการเงิน เพื่อสร้างความโปร่งใสและการเรียนรู้ร่วมกัน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Srinivasarao et al. (2020) ที่พบว่าวิสาหกิจขนาดเล็กมักขาดการใช้ระบบบัญชีที่เหมาะสม ซึ่งส่งผลให้การจัดทำบัญชีไม่เป็นระบบ

ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงาน พบว่าไม่มีการจัดทำบัญชีโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และทำให้การจัดทำบัญชีไม่ทันเวลา การบันทึกบัญชีมีความล่าช้าไม่เป็นปัจจุบัน มีปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับมาก การไม่มีโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีส่งผลให้การจัดทำบัญชีล่าช้าและไม่เป็นปัจจุบัน ทั้งอาจจะมีผลการพิจารณาการลงทุนในโปรแกรมบัญชีที่เหมาะสมกับขนาดและลักษณะของกิจการ พร้อมจัดอบรมการใช้งานให้แก่ผู้ปฏิบัติงานสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Phalaphon et al. (2021) ที่พบว่าปัญหาการบัญชีอันดับแรกคือ อุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินงาน

ด้านการนำข้อมูลทางบัญชีไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินงาน พบว่า การขาดการนำข้อมูลรายงานการเงิน มาใช้ในการวิเคราะห์สภาพคล่องทางการเงิน รวมถึงมาใช้ในการวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน กำไร/ขาดทุน มีปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับมาก การขาดการนำข้อมูลทางบัญชีไปใช้ในการวิเคราะห์สภาพคล่องและผลการดำเนินงาน แสดงให้เห็นว่าวิสาหกิจชุมชนยังไม่ได้ใช้ประโยชน์จากข้อมูลทางบัญชีอย่างเต็มที่ ทำให้ข้อมูลทางบัญชีมีความล่าช้า ไม่เป็นปัจจุบัน และไม่สามารถใช้ประกอบการตัดสินใจทางธุรกิจได้ทันทั่วทั้งที่ ซึ่งส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนพลาดโอกาสในการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์หรือแก้ไขปัญหาทางการเงินก่อนที่จะเกิดความเสียหายรุนแรง ทั้งนี้ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการวิเคราะห์งบการเงินและการใช้ข้อมูลทางบัญชีเพื่อการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Patkong et al. (2023) ที่พบว่าวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ไม่ได้มีการบันทึกบัญชีหรือการเงินอย่างครบถ้วน และมีความแตกต่างกันในด้านการวิเคราะห์สถานะการเงินและผลประกอบการ

การเปรียบเทียบสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดสตูล

สภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดสตูล จำแนกตามเพศ ตามสาขา ผู้ทำบัญชี ตามประสบการณ์ การฝึกอบรมเกี่ยวกับการความรู้ด้านบัญชี โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากวิสาหกิจชุมชนมีลักษณะการดำเนินงานที่ไม่ซับซ้อน วิสาหกิจชุมชนที่มีลักษณะการดำเนินงานไม่ซับซ้อน อาจไม่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะด้านบัญชีอย่างเพียงพอ ทำให้ปัญหาการบัญชีไม่ได้รับการแก้ไขในเชิงลึก อีกทั้งการขาดการพัฒนาในด้านนี้อาจส่งผลให้วิสาหกิจขาดศักยภาพในการบริหารต้นทุนและรายรับอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Phalaphon et al. (2021) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาการบัญชีและโปรแกรมบัญชี พบว่านักบัญชีที่มีเพศ และระดับการศึกษาใกล้เคียงกัน มีปัญหาการบัญชีเหมือนกัน แต่ไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Thotham et al. (2023) ที่พบว่า เกษตรพื้นถิ่นในจังหวัดมหาสารคามที่มีประสบการณ์ทำบัญชีแตกต่างกันมีปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีโดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน

จำแนกตามอายุ ในภาพรวมและด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านความร่วมมือและสนับสนุน และด้านเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงาน มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยด้านความร่วมมือและสนับสนุน ผู้จัดทำบัญชีที่มีอายุ 20-29 ปี มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กับผู้จัดทำบัญชีที่มีอายุ 30-39 ปี, 40-49 ปี, 50-59 ปี และ 60 ปีขึ้นไป และด้านเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ผู้จัดทำบัญชีที่มีอายุ 20-29 ปี มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กับผู้จัดทำบัญชีที่มีอายุ 40-49 ปี และ 50-59 ปี อาจเป็นเพราะคนรุ่นใหม่มีความคุ้นเคยกับเทคโนโลยีมากกว่า ความแตกต่างในระดับอายุสะท้อนให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลซึ่งบุคคลที่มีอายุน้อยสามารถเข้าถึงและใช้งานเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า ส่งผลให้เกิดอุปสรรคในการปฏิบัติงานของผู้สูงวัยที่อาจขาดทักษะหรือความคุ้นเคยกับระบบดิจิทัลที่จำเป็นในการทำบัญชี สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Phalaphon et al. (2021) ที่พบว่านักบัญชีที่มีอายุ และประสบการณ์ต่างกัน มีปัญหาการบัญชีต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในด้านเอกสารและวิธีการบัญชี สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Thoatham et al. (2023) ที่พบว่าเกษตรกรพื้นถิ่นในจังหวัดมหาสารคามที่มีอายุ แตกต่างกันมีปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีโดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน

จำแนกตามวุฒิ ในภาพรวม และด้านความร่วมมือและสนับสนุน และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ผู้จัดทำบัญชีที่มีวุฒิการศึกษาผู้ทำบัญชีต่างกัน มีสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชี ด้านความร่วมมือและสนับสนุน ไม่แตกต่างกัน สำหรับด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้จัดทำบัญชีที่มีวุฒิการศึกษาผู้ทำบัญชีระดับ ปวส./ปวท./อนุปริญญา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับผู้จัดทำบัญชีที่มีวุฒิการศึกษาผู้ทำบัญชีระดับปริญญาตรี อาจเนื่องมาจากระดับการศึกษาที่แตกต่างกันส่งผลต่อความสามารถในการประสานงานและการได้รับความร่วมมือ ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามักสามารถใช้ระบบบัญชีที่ซับซ้อนได้ดีขึ้น ในขณะที่ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าอาจต้องการการสนับสนุนเพิ่มเติมจากองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สามารถนำเทคโนโลยีไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Thoatham et al. (2023) ที่พบว่า เกษตรกรพื้นถิ่นในจังหวัดมหาสารคามที่มีระดับการศึกษา แตกต่างกันมีปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีโดยรวมและรายด้าน ได้แก่ด้านความรู้ความสามารถด้านเอกสาร และวิธีการทางบัญชีด้านความร่วมมือและประสานงาน และด้านเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Suthanthavibun (2020) ที่พบว่าระดับการศึกษาต่างกันให้ความสำคัญกับประเด็นปัญหาทุกด้านแตกต่างกัน ผู้จัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนที่จบสาขาวิชาบริหารมีปัญหาอุปสรรคในการจัดทำบัญชีด้านความรู้ความสามารถ ด้านเอกสารและวิธีการทางบัญชีและด้านเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงานมากกว่าผู้จัดทำบัญชีที่จบสาขาวิชาบัญชี และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Sudinpreeda (2020) ที่พบว่าผู้จัดทำบัญชีส่วนใหญ่ไม่ได้จบการศึกษาในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการบัญชีโดยตรง ประกอบกับผลการศึกษาของ Dinka (2019) ที่ชี้ให้เห็นว่าวิสาหกิจชุมชนจำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรมและการสนับสนุนเพื่อเพิ่มความรู้และทักษะในการจัดทำบัญชี โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ แม้ปัจจัยด้านเพศและสาขาวิชาจะไม่ส่งผลต่อปัญหาการจัดทำบัญชี แต่อายุและวุฒิการศึกษามีผลต่อความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและการได้รับความร่วมมือในการทำงาน ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนาและสนับสนุนอย่างเหมาะสม เพื่อยกระดับการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบการจัดทำบัญชี ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ Dinka (2019) ที่ระบุว่าวิสาหกิจชุมชนจำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรมและการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มความรู้และทักษะในการจัดทำบัญชี และผลการศึกษายังชี้ให้เห็นว่า แม้ปัจจัยด้านเพศและ

สาขาวิชาจะไม่ส่งผลต่อปัญหาการจัดทำบัญชี แต่อายุและวุฒิการศึกษามีผลต่อความสามารถในการจัดการด้านเทคโนโลยีและการได้รับความร่วมมือในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับสภาพการณ์ที่ Srinivasarao, Babu and Reddy (2020) ได้พบว่าวิสาหกิจขนาดเล็กมักขาดการใช้ระบบบัญชีที่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

สำหรับหน่วยงานภาครัฐ

หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาหลักสูตรอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการทำบัญชี โดยเฉพาะการใช้โปรแกรม Microsoft Excel ที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการทำบัญชีและการคำนวณ ควรมีการพัฒนาแม่แบบ (Template) บัญชีบน Excel ที่ออกแบบมาเฉพาะสำหรับวิสาหกิจชุมชน พร้อมสูตรคำนวณอัตโนมัติและระบบตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อลดความซับซ้อนในการทำงานและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชี นอกจากนี้ ควรมีการพัฒนาโปรแกรมบัญชีสำเร็จรูปที่เหมาะสมกับวิสาหกิจชุมชน โดยเน้นความเรียบง่ายในการใช้งานและความสามารถในการทำงานแบบออฟไลน์ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าการไม่มีโปรแกรมสำเร็จรูปเป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้การจัดทำบัญชีไม่ทันเวลา ควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลบัญชีแบบคลาวด์ที่มีระบบสำรองข้อมูลอัตโนมัติ เพื่อป้องกันการสูญหายของข้อมูล

ด้านการพัฒนาบุคลากร ควรจัดทำหลักสูตรอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดทำรายงานเงินสดรับ-จ่าย ตามประกาศอธิบดีกรมสรรพากร พ.ศ. 2549 โดยเฉพาะ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าผู้จัดทำบัญชีขาดความรู้ความเข้าใจในประเด็นนี้มากที่สุด พร้อมทั้งพัฒนาระบบพี่เลี้ยง (Mentoring System) โดยจับคู่วิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการจัดทำบัญชีกับวิสาหกิจชุมชนที่เพิ่งเริ่มต้น เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดประสบการณ์

สำหรับวิสาหกิจชุมชน

สำหรับการแก้ปัญหาด้านความร่วมมือและการสนับสนุน ควรจัดตั้งศูนย์ประสานงานด้านบัญชีวิสาหกิจชุมชนระดับจังหวัด ที่มีเจ้าหน้าที่ประจำในการให้คำปรึกษาและช่วยเหลือ พร้อมทั้งพัฒนาระบบการส่งเอกสารทางบัญชีแบบอิเล็กทรอนิกส์ระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับวิสาหกิจชุมชน เพื่อลดปัญหาความล่าช้าในการส่งเอกสารและการประสานงาน

ด้านการควบคุมภายใน แม้จะพบว่ามีปัญหาในระดับปานกลาง แต่ควรมีการพัฒนาคู่มือระบบควบคุมภายในสำหรับวิสาหกิจชุมชน ที่ระบุขั้นตอนการตรวจสอบ การอนุมัติ และการบันทึกบัญชีอย่างชัดเจน พร้อมทั้งจัดทำแบบฟอร์มมาตรฐานสำหรับการตรวจสอบภายในที่เหมาะสมกับขนาดและประเภทของวิสาหกิจชุมชน เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

สำหรับกลุ่มเฉพาะที่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะผู้จัดทำบัญชีที่มีอายุ 20 - 29 ปี ควรได้รับการพัฒนาหลักสูตรอบรมเฉพาะที่เน้นการใช้เครื่องมือดิจิทัลในการจัดทำบัญชี และสำหรับวิสาหกิจชุมชนที่มีทุนจดทะเบียนสูง (150,001 - 200,000 บาท) ควรได้รับการพัฒนาระบบบัญชีที่ซับซ้อนขึ้นเพื่อรองรับปริมาณธุรกรรมที่มากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตรงกับความต้องการของแต่ละกลุ่มมากที่สุด

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

1. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดทำบัญชีและความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนควรมีการศึกษาวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความถูกต้องและครบถ้วนของการจัดทำบัญชีกับผลประกอบการของวิสาหกิจชุมชน เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาและสนับสนุนการจัดทำบัญชีที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น
2. การเปรียบเทียบประสิทธิภาพระหว่างวิสาหกิจที่ใช้เทคโนโลยีและวิสาหกิจที่ยังคงใช้วิธีดั้งเดิมควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างวิสาหกิจชุมชนที่มีการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้กับกระบวนการจัดทำบัญชีและวิสาหกิจที่ยังคงใช้วิธีการบันทึกด้วยมือ เพื่อวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย และประสิทธิภาพที่แตกต่างกัน
3. การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีในการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนควรมีการศึกษาวิจัยที่มีผลต่อการยอมรับและนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดทำบัญชี เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนสามารถนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

References

- Akkasriworn, W., & Pakanan, Y. (2019). The Development of Accounting Manual for Manufacturing Fishing Community Enterprise and Organic Farming on The Economic Development Foundations Case Study Chanthaburi and Trat Provinces. *Udon Thani Rajabhat University Journal of Humanities and Social Science*, 8(1), 55–66.
- Chandra, Y., & Shang, L. (2021). Social Entrepreneurship Interventions in The Non-Profit Sector: A Critical Review of the Literature. *Journal of Business Research*, 124, 413-428.
- Cooperative Auditing Department. (2023). *Accounting Manual for Community Enterprises*. Retrieved from Cooperative Auditing Department Website: https://smartauditor.cad.go.th/km_library/detail_list/N3FSa1VjNENWSVhpa0l1dTJybzFadz09.
- Department of Agricultural Extension. (2019). *Manual for Community Enterprise Operations*. Bangkok: Author.
- Department of Community Enterprise Promotion. (2023). *Summary report of potential assessment classified by area*. Retrieved from Website: https://smce.doae.go.th/smce1/assess/assess_report_f.php?businessGroup=&businessType=&levelSearch=3@ion=province=93&hur=&typeDate=&month_start=07&month_end=07&year_start=2023&year_end=2023&type_smce=1&choice=all
- Dinka, S. T. (2019). Challenges of Accounting Practices and Its Prospects: Evidence from Small and Medium Enterprises of Selected Districts, South West Shoa Zone, Ethiopia. *Research Journal of Finance and Accounting*, 10(11), 59-67.

- Junpitu, Y., Narin, C., Chinnawong, N., Meechai, R., Nonsiri S., Nonghanpitak, K., & Jantala, J. (2024). A Study of Current Situations, Problems and Obstacles of Bookkeeping to Accounting System Development of Community Enterprise's Weaving Group Ban Sam Thor, Saeng Sawang Subdistrict, Nong Saeng District, Udon Thani Province. *Santapol College Academic Journal*. 10(1), 1-11.
- Khaokhajorn, W., & Kanchanamukda, W. (2024). The Problems and Obstacles in Accounting of Community Enterprises. *Economics and Business Administration Journal Thaksin University*. 16(4), 1-22
- Madurapperuma, M. W., Thilakerathne, P. M., & Manawadu, I. (2016). Accounting Record-Keeping Practices in Small and Medium-Sized Enterprises (SMEs) in Sri Lanka. *Journal of Functional Analysis*, 4, 188.
- Oynaka, N. N. (2019). The Accounting Practice of Small and Medium-Sized Enterprises and Its Effect on Access to Finance: A Case Study of Arba Minch Town, Southern Region, Ethiopia. *European Journal of Business and Management*, 11(28), 26-34.
- Patkong, C., Dorraa, S., Arwae, A., Hemsahwat, B., Aryasuk, P., Disaro, W., Seng, X., Kanchanamukda, W., & Khaokhajorn, W. (2023). The Data Utilization Study of Accounting Information for Community Enterprise Management in Mueang District, Songkhla Province. *Thaksin University Library*, 12, 100-118.
- Perez, J., Chan, Y., & Rosales, R. (2022). Accounting Practices and Organizational Performance of Small Enterprises in Batangas City. *International Journal of Science, Engineering and Management*, 9(9), 62-71.
- Phalaphon, K., Tiya Wong, A., & Bunnak, C. (2021). The Study of Accounting Problems and Their Relationships with Accounting Profiles in Community Enterprises in Sa Kaeo Province. *Journal of China-ASEAN Studies*, 1(2), 11-19.
- Silpcharoen, T. (2020). *Research and Statistical Data Analysis with SPSS (18th ed.)*. Bangkok: Samanabis Sines R&D.
- Srinivasarao, Y., Babu, N. G., & Reddy, T. N. (2020). Accounting Practices of Small and Medium Enterprises. *Journal of Commerce and Management Thought*, 11(4), 273-282.
- Sudinpreeda, H. (2020). *Problems and Obstacles of the Accountants of Community Enterprises Located in Meang District, Narathiwat Province*. The 11th Hatyai National and International Conference. (p. 1735-1745). Hat Yai University.
- Suthanthavibun, T. (2020). Study Problems, Obstacles and development on Bookkeeping of Community Enterprises in Mueang District Ratchaburi Province. *Journal of BSRU-Research and Development Institute*, 5(2).

- Taber, K. S. (2018). The Use of Cronbach's Alpha When Developing and Reporting Research Instruments in Science Education. *Research in Science Education, 48*, 1273-1296.
- Thanyaphaisan, S., & Thanyaphaisan, S. (2024). Development of Accounting System for Participatory Community: A Case Study of Khao Kai Nui Community, Phang Nga Province. *Parichart Journal, 37*(3), 636-653.
- The Revenue Department. (2019). *Tax Guide for Community Enterprises*. Retrieved from Website: https://www.rd.go.th/fileadmin/user_upload/porkor/taxused/community_240562.pdf
- Totham, A., Masaunjik, N., Yangkham, P., Kiangkhwa, T., & Wanichkittikul, K. (2023). Problems and Obstacles on Bookkeeping of Local Identity Farmers in Maha Sarakham Province. *Interdisciplinary Academic and Research Journal, 3*(2), 709-722.